

Eko turizm mi Ego Turizm mi? Kazdağı (Balıkesir) Örneği

Eco-tourism or ego-tourism: A case study from Kazdağı, Balıkesir

Yılmaz Arı*

Balıkesir Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü, Çağış kampusu, 10145, Balıkesir.

Öz: Bu çalışma Kazdağı Milli Parkı çevresinde yapılan eko-turizm faaliyetlerini, eleştirel eko turizm literatürü ışığında incelemeyi amaçlamaktadır. Özellikle Kazdağı Milli Parkı'nın ilanı ve alana girişlerin kısıtlanması yöredeki eko turizm faaliyetlerini hem artırmış hem de çeşitlendirmiştir. Acaba ülke ve dünya turizminde meydana gelen gelişmeler bu yöreyi nasıl etkilemiştir? Kazdağı yöresindeki eko turizm uygulamaları eko turizm teorisine ne kadar uymaktadır? Bunlarla ilgili temel sorunlar ve çözümleri nelerdir? Bu çalışmayı gerçekleştirmek için alanda iki yılı aşkın bir süre boyunca saha çalışmaları yapılmıştır. Bu çalışmalar sırasında eko turizm işletmelerinin sahipleri ile görüşülmüş, eko turistlerle mülakatlar yapılmış ve eko turizm faaliyetleri gözlemlenmiştir. Araştırmanın sonuçları eko turizm faaliyetlerinin doğal alanlara etkisinin minimum düzeyde tutulmadığını göstermektedir. Ayrıca yerel halkın refah seviyesine katkı yapması beklenen turizmin bu katkıyı yeterince yapamadığı, burada yapıldığı şekli ile turizmin eko temelli olmaktan çıkarılıp, yerli olmayan küçük bir grubun amacına hizmet eden ego temelli bir faaliyet olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar kelimeler: Eko turizm, turizmin çevresel etkileri, sürdürülebilir turizm, turizm coğrafyası, Kazdağı Milli Parkı.

Abstract: This piece aims at investigating eco-tourism activities around Kazdağı National Park in the light of critical eco-tourism literature. Especially the declaration of Kazdağı National Park and restrictions put on entrance to the park increased and diversified the eco-tourism activities. How the new trends in world tourism affect this region? How the way eco-tourism is done in this region conform to the eco-tourism theory? What are the major problems and solutions to these problems? Fieldwork expanding over a period of two years has been conducted in the region. Owners of the eco-tourism establishments and eco-tourists were interviewed. The results showed that the impact of eco-tourism on natural areas could not be kept under a minimal level. In addition, the expectation that eco-tourism would provide income for local population came to be an empty promise. Overall all these activities can be considered as more ego-tourism serving to a small non-local people than eco-tourism.

Keywords: Eco-tourism, environmental impacts of tourism, sustainable tourism, tourism geography, Kazdağı National Park..

1. Giriş: Sorun ve kavramsal çerçeve

İngiliz coğrafyacı Ian Munt eko turizm olgusuna eleştirel baktığı daha önceki bir çalışmasında (1994) eko turizmin aslında değişen dünyada insan egosunun ortaya çıkardığı yeni bir olgu olduğunu

* Y. Arı: e-mail: yari@balikesir.edu.tr

savunmuştur. Ona göre ‘bir sonraki akşam yemeğinde arkadaşlarınızı etkilemek istiyorsanız’ ve kendinizi bir imaja çevrenize tanıtmak istiyorsanız kullanabileceğiniz araçlardan birisi de eko turizmdir. Geleneksel S turizminden sıkılan insanların T turizmine (travel, trekking, trucking) geçişini temsil eden eko turizm bir çok kişi tarafından sürdürülebilir insan faaliyetlerinden birisi olarak kabul edilmektedir. Eko turizm, turizmin çevresel etkilerini en aza indirmeyi, doğa korumaya destek olmayı, yerel halka maddi katkı sağlayarak fakirliği azaltmayı, insan haklarına saygılı olmayı ve doğa ve farklı insanları anlamayı hedefleyen bir seyahat şekli olarak düşünülmektedir (Fennel, 2003; Honey, 2008). Bu özelliklerinden dolayı eko turizm özellikle bir çok gelişmekte olan ülkede ve bölgede hem yerel kalkınmayı gerçekleştirecek hem de doğal alanları koruyacak ekonomik aktivite olarak düşünülmüş ve bir çok resmi görevli ve turizmciler tarafından teşvik edilmiştir (Nepal, 2000; Stone, 2004).

Ancak bu kavrama eleştirel bakan bazı araştırmacılar da aslında eko turizmin bir çok durumda yerel halkın refahına katkı yapamadığını ve doğayı korumada istenildiği kadar başarılı olmadığını iddia etmektedirler. Onlara göre eko turizm, daha çok katılımcıların egosunu tatmin etmeye yönelik bir faaliyettir. Bu araştırmacılara göre eko turistlerin çoğunun amacı doğal alanlara olan etkiyi minimal düzeyde tutmak değil aksine artık günümüzde çok şey ifade eden ‘kişisel bir imaj’ yaratmaktır. Eko turizm artık bir statü sembolüdür (Maccannell, 2002; Weaver, 2002). Özellikle iletişim dünyasındaki hızlı değişmelerle insanlar kendileri için yeni imajlar oluşturmaktadır. Bu tür ‘imaj’ yaratmak isteyenler Flicker, You Tube, Trip Adviser, Facebook gibi İnternet sitelerini kullanarak bu imajlarını hem oluşturmakta hem de kendilerini bütün dünyaya bu imajla tanıtmaktadır. Sonuçta eko turizm ego temelli tüketimin bir aracı olmakta ve uzun dönemde düşünüldüğünde geleneksel turizmden farklılaşmamaktadır.

Wheeller (1993) eko turizme daha da eleştirel yaklaşmakta ve aslında eko turizmin amacının felsefi anlamda doğayı korumak değil, günümüz turistlerini çekebilecek yeni bir ilgi alanı oluşturmak olduğunu ifade etmektedir. Sürdürülebilirliğin çok önemsendiği günümüzde eko turizm insanlara bu sürdürülebilirliğe katkı yapma imkanı sağlamaktadır. Fakat Wheeller bunu ihtiyacı olan birisine sadaka vermeye benzetmektedir. Sadaka verince yada muhtaçlara yardım edince kendimizi iyi hissederiz ama bu yardım çoğu kere bir işe yaramadığı gibi gerçek sorunu da göz ardı etmemizi sağlar. Eko turizmde de insanlar çoğu kere doğa için bir şeyler yaptıklarını düşünerek kendilerini rahatlatırlar, ancak bu rahatlatma bir çok durum çalışmasında (Wallace, 1996; Nepal, 2000; Somuncu, 2004) ortaya konulduğu gibi sorunu görmezlikten gelmekten başka bir işe yaramamıştır.

Bu çalışma Kazdağı Milli Parkı çevresinde, özellikle dağın güney eteklerinde yapılan eko-turizm faaliyetlerini, bu eleştirel eko turizm literatürü ışığında incelemeyi amaçlamaktadır. Eko turizm geleneksel turizm çeşitlerine alternatif olarak geliştirmiştir ve temelde iki amacı vardır: bunlardan birisi doğal alanlar üzerine olan insan etkisini en aza indirmek, diğeri ise yerel halkın ekonomik refahına katkı yapmaktır. Bu katkıda öngörülen amaç, yerel halkın ekonomik nedenlerle doğal alanların kaynaklarını taşıma kapasitesinin üstünde tüketmelerine engel olmaktır. Ancak bir çok durumda eko turizmin istenen bu amaçları gerçekleştirmekten uzak olduğu görülmektedir. Bu uzaklaşmanın asıl nedenleri insanın ‘ego temelli’ davranış biçimleri geliştirerek genel anlamda toplumsal yararı ikinci plana atmasıdır. Sorunu daha da karmaşık hale getiren şey ise bu pratiklerin gittikçe yaygınlaşması ve ideal eko turizmin yerini almaya başlamasıdır. Bu çalışma, Balıkesir’de Kazdağı güney eteklerinde eko turizmin nasıl eko turizme dönüştüğünü göstermeyi amaçlamaktadır. Kanaatimizce Kazdağı eko turizmi, hem turistlerin hem de eko turizm yaptığını iddia edenlerin tutumu nedeniyle eko turizmin doğasından uzaklaşmaktadır. Bu faaliyetler hem turistler için hem de bu işletmelerin sahipleri için yeni ‘imaj yaratmaya özgü’ bir faaliyet haline gelişmektedir.

Bu bağlamda çalışma aşağıdaki soruları cevaplayacaktır: Kazdağı civarında turizmin genel karakteri nedir? Ülke ve dünya turizminde meydana gelen gelişmeler bu yöreyi nasıl etkilemiştir? Bu yörede eko-turizm çeşitleri nelerdir ve bunlar kimler tarafından ve nasıl yapılmaktadır? Kazdağı yöresindeki eko-turizm uygulamaları eko turizm teorisine ne kadar uymaktadır? Burada eko turizmi eko turizme dönüştüren faktörler nelerdir? Bu çalışmayı gerçekleştirmek için alanda iki yılı aşkın bir

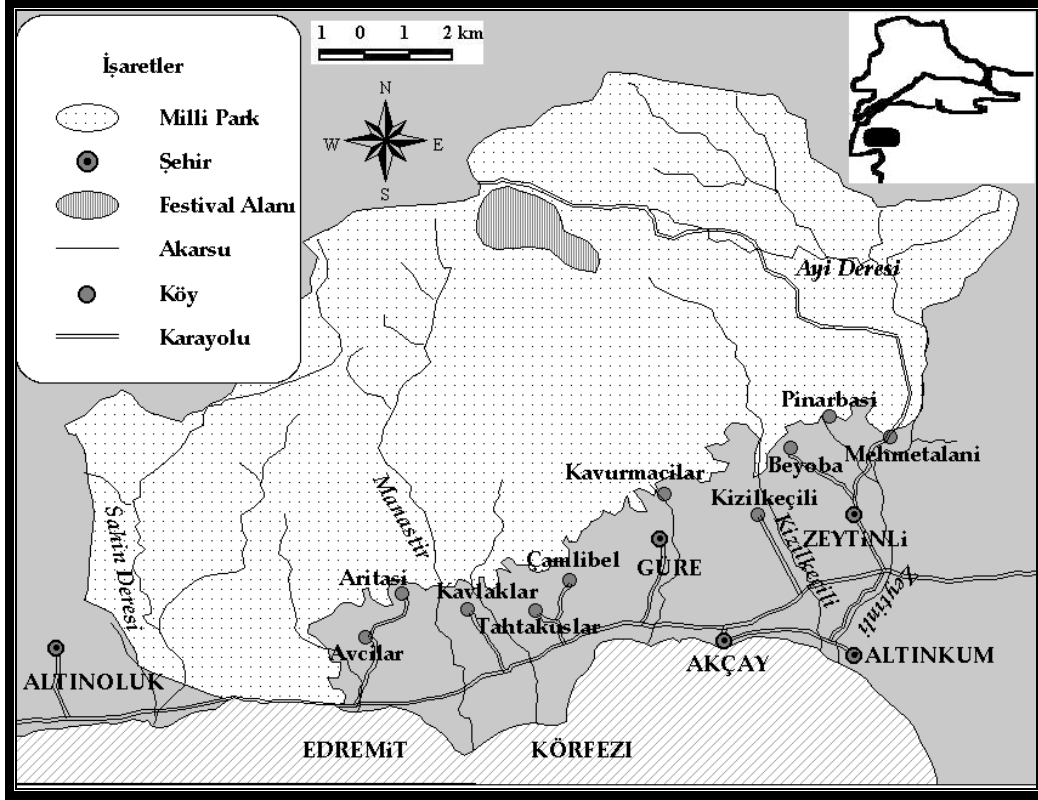
süre boyunca saha çalışmaları yapılmıştır. Bu çalışmalar sırasında eko turizm işletmelerinin sahipleri ile görüşülmüş, eko turistlerle mülakatlar yapılmış ve eko turizm faaliyetleri gözlemlenmiştir. Bu süreç içerisinde eko turizmin iki temel unsuru olan doğal alanlar üzerine ve yerel halkın refah seviyesine olan etkileri üzerinde özellikle durulmuştur. Bunun için bir yandan alandaki doğal özelliklerin yapısı gözlemlenmiş, diğer taraftan da yerel halkın alanda yapılan turizme bakışı, bu tür turizmden olan beklentileri ve memnuniyet düzeyleri tespit edilmeye çalışılmıştır.

2. Kazdağı Milli Parkı'nda Eko Turizm

Kazdağı, sahip olduğu doğal ve kültürel kaynak değerleri nedeniyle binlerce yıldır çeşitli insan faaliyetlerinin odağı olmuştur. Bu alan mitolojik, arkeolojik, tarihi, kültürel ve doğal kaynak değerleri bakımından önemli sayılabilecek bir zenginliğe sahiptir. Bu kaynakların, temelde yerel olmayan halkın talepleri nedeniyle tahrip edilmeye başlandığı son 20-30 yılda, aynı zamanda bunları koruma konusundaki duyarlılık da artmış ve alanın bir bölümü 1993 yılında Milli Park olarak ilan edilmiştir. Bu durum zaten iyi bilinen yörenin hem ulusal hem de uluslar arası düzeyde tanınırlılığını artırmış ve burayı önemli bir turizm destinasyonu haline getirmiştir. Bu nedenle bir çok bilimsel çalışma doğrudan Kazdağlarında eko turizm konusunu ele almıştır (Erdoğan ve Uslu, 2003; Arı ve Soykan, 2004 ve 2005; Emekli, 2005).

Milli parkın ilanı ile birlikte Edremit körfezi çevresinde önceleri geleneksel bir karakter göstermiş olan turizm faaliyetleri son 10-15 yıldır eko turizm olarak nitelendirilen faaliyetlere dönüşmeye başlamıştır. Özellikle alana girişlerin kısıtlanması turizm faaliyetlerini hem artırmış hem de çeşitlendirmiştir. Bu çerçevede Kazdağı'nın güney eteklerinde bir çok turizm tesisi, şirketi yada işletmesi kurulmuş ve bunlar geleneksel S turizmine alternatif bazı turizm programları yapmaya başlamışlardır. Bu tesislerin bir çoğu değişik amaçlarla yöre ve bölge dışından gelenler tarafından kurulmuş aile işletmeleridir. Son zamanlarda yerel halk arasında da bu turizm pazarından pay alabilmek için girişimler başlatılmış, bazı kırsal yerleşmelerde bu amaçlarla kooperatifler kurulurken bazılarında da yine aile işletmeleri kurulmaya başlanmıştır. Bu anlamda yerel halkın dışarıdan gelen işletmecilerle önemli bir rekabeti söz konusudur. Ancak planlı bir destek olmaksızın yerel halkın bu rekabeti kazanmasını beklemek fazlaca iyimser bir beklentidir.

1993 yılında ilan edilen Kazdağı Milli Parkı'na girişler 2000 yılından sonra yeni bir düzenlemeye tabi tutulmuş ve 'ücretlendirme' alana girişleri hem kontrol etmede hem de belli bir sayıda tutmada bir strateji olarak kullanılmaya başlanmıştır. 2002 yılından sonra alana girmek isteyen herkes yanına bir alan kılavuzu almak zorundadır. Bu durumda Milli Parkı görmek isteyen bir kişi hem giriş ücretini hem de kılavuz ücretini ödemek zorundadır. Bunun maliyeti 2008 rakamları ile kişi başına 60 YTL'dir. Özellikle yazılı ve görsel medyada son zamanlarda Kaz Dağlarının çok işlenmeye başlaması, Türkmen kültürü nedeniyle bazı basın organları tarafından özel ilgi gösterilmesi, altı yıldır devam eden TÜBİTAK destekli Ekoloji Temelli Doğa Eğitimi Projesi, altın madenciliği etrafında şekillenen tartışmalar ve bazı tanınmış sanatçı ve aktörlerin burada yaşaması Kazdağlarına olan ilgiyi artırmıştır. Doğal özellikleri, endemik bitkileri, efsaneleri ve kültürel kaynak değerleri nedeniyle Kazdağı Milli Parkı'ni görmek isteyenlerin sayısı gün geçtikçe artmaktadır. Başka hiçbir yerde yetişmeyen yaklaşık 30 tür çiçekli bitkiyi görmek, şimdiye kadar içerisinde çok sayıda dağcının öldüğü Şahin Deresi Kanyonunu geçmek, yaban hayvanlarının dolaştığı Ayı Deresi'nde temiz ve mavi serin sulara girmek, Elif Kaçan, Hasan Boğuldu ve Sarıkız Efsanelerinin geçtiği mekanları görmek, özgün gastronomi tecrübesi yaşamak zaten var olan ilgiyi daha da artırmıştır. Bunun sonucu olarak sertifikalı alan kılavuzları 2007 yılı içerisinde 706 grubu Kazdağı Milli Parkı'na götürmüşlerdir (Akçay DKMPM, 2008).

Şekil 1. Kazdağı Milli Parkı ve yakın çevresi.

Artan bu ilgiye paralel olarak değişik eko turizm çeşitleri gelişmiştir ve bu faaliyetlerin gelecekte daha da artacağı öngörülmektedir. Aslında milli parkın ilanı ile alandaki insan kullanımlarına kısıtlama getirilmiştir. Ancak bu kısıtlama yerel halkın geleneksel kaynak kullanımlarını yasaklama şeklinde uygulanmış, park alanını kullanan ‘yerel olmayan’³ halkın ise parka girişleri düzenlenmiş ancak bir kısıtlama getirilmemiştir (Arı ve Soykan 2004). Kazdağı Milli Parkı’nın ilanından sonra, dağın güney eteklerinde gelişmeye başlayan ve eko turizm yada doğa temelli turizm olarak adlandırılabilir faaliyetleri şu şekilde sıralamak mümkündür:

1. Jeep Safari Turları
2. Botanik Turizmi
3. Kamping
4. Butik Oteller
5. Trekking
6. Günöbirlik Rekreasyon
7. Kültür turları

Jeep Safari turları yapmak için Avcılar Köyü’nde yerel halk tarafından bir kooperatif kurulmuş ve gelen turistler Düdenalanı ve Padişah Pınarları mevkiindeki kamping alanına götürölmektedir (Şekil 2). Burada hem doğa yürüyüşleri hem de kamp yapılmaktadır. Ayrıca Dereçatı mevkiinde özel bir otele ait kamping alanı bulunmakta ve müşteriler, talep etmeleri durumunda buraya götürölerek kamp yaptırılmaktadır. Milli Parkta tutulan kayıtlara göre 2007 yılı içerisinde 408 Jeep bu amaçla Kazdağı Milli Parkı’na girmiştir (Akçay DKMPM, 2008).

³ Doğa koruma ve sürdürülebilir turizm literatüründe ‘yerel halk’ in neyi kastedtiği çoğu kere açık değildir. Burada kullanıldığı şekli ile ‘yerel halk’ gelirin büyük kısmını belli bir alandan sağlayan ve günöbirlik yaşamında o alana ve o alanın kaynaklarına bağımlı olan insan grupları kastedilmektedir. Gelirini bölge dışından (mesela emeklilik maaşından) elde eden ve daha iyi çevresel şartlarda yaşamak için belli bir alana göç etmiş insanlar bu tanımlamanın dışında tutulmalıdır.

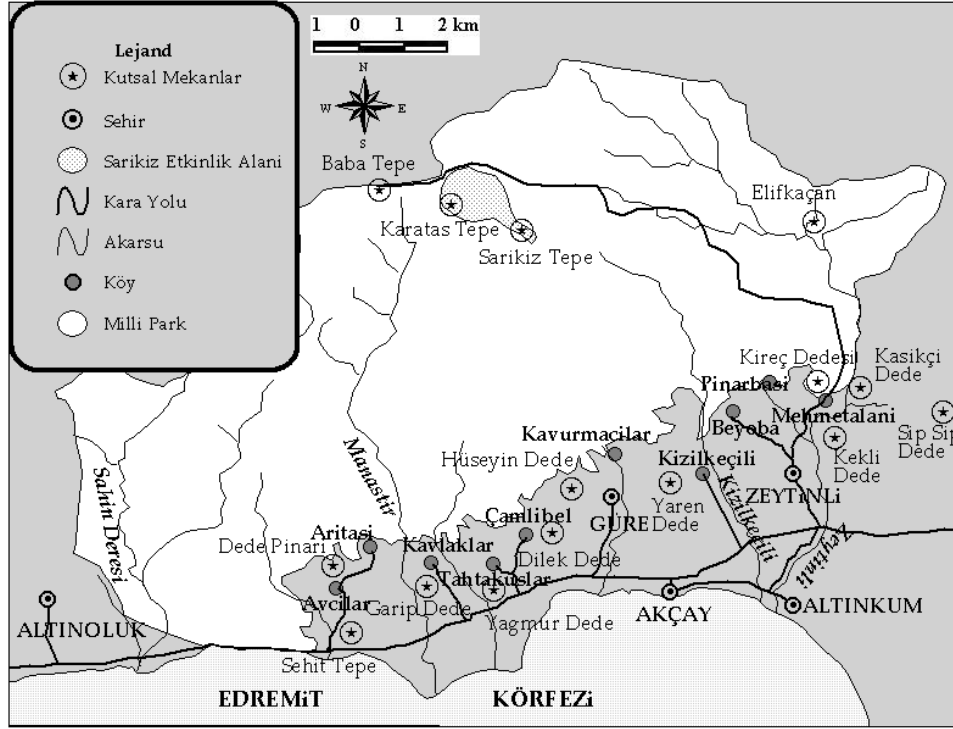
Şekil 2. Avcılar Turizmi Geliştirme Kooperatifi'nin Düden Alanı'ndaki kamping alanı

Botanik turizmi daha çok yabancılara yönelik olarak tur şirketleri tarafından organize edilmekte ve genellikle yöredeki butik oteller aracılığı ile yapılmaktadır. Kazdağı Milli Parkı içerisinde 30 civarında endemik çiçekli bitki ve yine endemik Kazdağı göknarı (*Abies equi trojani*) bulunmaktadır (Dirmenci v.d., 2007). Bu türün bulunduğu alan Kazdağı Milli Parkı'ndan ayrı olarak Kazdağı Göknarı Tabiatı Koruma Alanı adı ile korunmaktadır.

Butik oteller büyük ölçüde dışarıdan gelen, bu alana ekonomik anlamda bağımlı olmayan, 'yerel' olarak isimlendirilemeyecek kişiler tarafından kurulmuş ve işletilmektedir. Bu tür tesislerin sayısı 2008 yılı itibari ile yaklaşık 50 civarında olup, sayıları her geçen gün artmaktadır.

Ayrıca Kazdağı Milli Parkı sınırları içerisinde bulunan Hasan Boğuldu ve Pınarbaşı Günübürlük Kullanım Alanlarına piknik yapmak üzere yılda toplam 150 000 den fazla insan gelmektedir. Bu iki alan milli park sınırları içerisinde kalmış olmasına rağmen, buralarda günübürlük rekreasyona müsaade edilmektedir. Sayıları az olması nedeniyle bu alanlar yoğun olarak kullanılmaktadır. Buraların taşıma kapasitesini aşmaları sonucu alternatifler üretilmeye başlanmış ve insanların tatlı suya girebildiği, günübürlük gidilen, doğal bir ortamda piknik yapılabilen alanların sayısı özellikle Şahin Dere, Zeytinli ve Kızılkeçili çayları üzerinde gün geçtikçe artmaktadır. Bu tür yerler butik otellerin aksine daha çok yerel halk tarafından işletilmektedir. Ancak bu işletmelerin açılmasında herhangi bir resmi düzenleme, yönetim planı yada hizmet kalitesi ile ilgili standart olmadığı gibi güvenlik ve denetim konusunda da büyük bir keyfiyet söz konusudur. 2008 yılında Türkiye'nin en tanınmış iş adamlarından birisinin bu tür kamping alanlarının birisinde 3 çocuğu ile beraber sele kapılarak ölmüş olması bunun keyfiliğin en açık örneğidir (Ntvmsnbc, 2008).

Kültür turları daha çok Kazdağları ile ilişkilendirilen efsanelerde söz konusu edilen mekanlara ve Kazdağı ile özdeşleşmiş olan Yörük ve Türkmen kültürlerinin yaşam alanlarına yapılmaktadır (Şekil 3). Dağın zirvesinde bulunan Sarıkız Türbesi, Baba Tepe ve Gargaros (Karataş) Tepe; Ayı Deresindeki Elif Kaçan; Hasanboğuldu Günübürlük Kullanım Alanı içerisindeki Gök Büvet ve Emine Çınarı ve dağ etrafında sıkça rastlanan yatırlar bu anlamda en çok ziyaret edilen alanlardır. Ayrıca Tahtakuşlar Köyünde Türkmen kültürüne ve Çamlıbel Köyünde Yörük kültürüne ait etnografya galerileri de güncel kültüre ait maddi kültür öğelerinin görülmesine imkan tanımaktadır.

Şekil 3. Kazdağı Milli Parkı civarında yerel halk tarafından kutsal sayılan mekanlar.

3. Bulgular

Yaklaşık 20 km tırmandıktan sonra Tozlu Yayla mevkiinde mola veren turist kafilesinden orta yaşlı biri ‘İyi de buraya kadar geldik, neredeyse zirveye tırmandık, ama henüz hiçbir şey görmedik, ne var ki burada, insanlar neden gelir buraya, sıradan ormandan başka bir şey yok’ şeklinde yakınıyordu. Askeri amaçla Baba Tepe’de kurulmuş olan radara giden toprak yolda seyahat eden bu ‘eko turist’ bu yolculuk boyunca arabasından hiç inmeden doğa ile baş başa kalmayı bekliyordu.

Zirveye, Kartal Çimen yada Sarıkız Tepe’ye tırmanan kafilelerin ilk yaptığı şeylerden birisi hemen cep telefonlarının sinyal alıp almadığını kontrol etmektir. Sinyal aldığını fark edenler hemen yakınlarını arayıp, Kazdağları’nın zirvesinde olduklarını Sarıkız’ın türbesini ziyaret ettiklerini ve körfez manzarasının buradan çok güzel görüldüğünü, vs. söylerler. O küçük alanda bulunan Kazdağları’na endemik 17 bitkiden hiç birisi bu insanların dikkatini ya da ilgisini çekmez. Zaten seyahat ettikleri yolun doğal bir tarafı kalmadığını da fark etmezler. Önemli olan akşam yemeğinde kullanılacak cümleler için birkaç fotoğraf çekip sözlü ‘imajı’ görsel malzeme ile desteklemektir. Kazdağları’nı ziyaret eden ‘eko turistlerin’ büyük bir kısmını bu grup insanlar oluşturmaktadır.

Bir başka zaman Kazdağı’na gelmek için kullandığı son model arabasının, yol standardının düşük olmasından dolayı zarar gördüğünü iddia eden bir ‘eko turist’ Milli Park idaresini Sarıkız Ana’ya şikayet etmekteydi. Ona göre toprak olan yol asfaltlanmalı, genişletilmeli ve bakımı iyi yapılmalıydı. Böylece son model arabalar rahatlıkla zirveye ulaşabilmeliydi. İşte bu tür davranış sergileyen turistlerin Edremit Körfezi’nde Asos, Küçükkuyu, Altınoluk, Akçay, Zeytinli, Burhaniye ve Ayvalık’a gelen geleneksel turistlerinden aslında bir farkı yoktur. Doğa, bu turistlerin motivasyon kaynağı değildir. Bu anlamda belki de botanik turizmi için gelen turistleri diğerlerinden ayırmak gerekecektir. Bu grupta genellikle doğayı ve doğal kaynakları önemseyen, eğitilmiş, yerel halkın refahı ve doğa koruma için katkı yapmaya hazır insanlar bulunmaktadır. Ancak bunların sayıları diğer gruplara kıyasla fazla değildir.

Kazdağı eko turizminin ‘ego’ turizme dönüşmesinin nedenlerinden birisi de ekoturizm faaliyetini yapan kişi yada kuruluşların durumudur. Yöredeki butik otellerin büyük çoğunluğu yöre insanı tarafından değil, dışarıdan gelip buraya yerleşen insanlar tarafından kurulmuştur. Bu insanların

büyük çoğunluğu zaten gelirini başka kaynaklardan elde etmektedir ve eko turizm gelirine bağımlı değildir. Bunlardan bir çoğu eko turizm faaliyetini bir hobi olarak yapmaktadır. Hatta bir çoğu buraya önce tatile geldiklerini sonra burada ev yaptırdıklarını sonra da bu evleri dostları ile paylaşmak istediklerini ifade etmektedirler. Bir çok durumda bu insanların eko turizmin genel hedeflerine hizmet etmek gibi bir amaçları olmadığı açıktır.

Bu yatırımcılar büyük ölçüde birbirlerini belli bir günlük siyasi gazetenin okuru olarak tanımlamakta ve belli bir ideolojiyi kimliklerinin önemli bir parçası olarak görmektedirler. Genel özelliklerine bakıldığında bu tesislerin, mensup olduğu sosyal gruba, ekonomik değil ama sosyal anlamda benzer insanlarla beraber tatil imkanı sağlama dışında bir amacı yokmuş gibi görünmektedir. Bu anlayış Kazdağı eteklerinde elitist bir peyzaj oluşturmuştur. Yaptığımız gözlemler sırasında bir butik otel sahibinin farklı bir sosyal tabakaya ait olduğu belli olan bir aileye bu tür otellerde alışık olunmayan tavırlarla butik otelinden uzaklaştırmaya çalışması buna bir örnektir.

Kazdağı Milli Parkı civarında yapılan turizmin 'ego' tanımlamasına daha yakın olduğunu, yukarıda bahsedilen elit peyzajı yaratan turizmciler ve Edremit Körfezinde aktif olarak çalışan sivil toplum kuruluşlarının bazı tavırları açıkça ortaya koymaktadır. Şöyle ki milli park ile ilgili daha önce yapılan çalışmalar, milli parkın yerel halk üzerine bir dizi ekonomik ve sosyal etkisinin olduğunu göstermiştir. Böyle bir durumda eko turizmcilerin ve yerel sivil toplum kuruluşlarının yerel yaşam biçimlerinin devam ettirilmesi yönünde güçlü bir irade ortaya koymaları beklenirdi. Ancak bu gruplar, yerel halkın bütün tepkisine rağmen bu konuda yerel halka destek olmamışlardır. Ancak Kazdağlarında altın madenciliği ile ilgili gelişmeler karşısında bütün bu gruplar güçlü ve organize bir reaksiyon göstermişlerdir. Buradaki tavır, Edremit Körfezinde yerel değerlerin korunmasının bu gruplar için önemli olmadığını, aksine gelirini buradaki doğal kaynaklardan elde etmeyen ama bu kaynakların zarar görmesi durumunda çevre kalitesinin azalacağını ve kendi iş yerlerinin zarar göreceğini iddia eden ve çoğunlukla yerel olmayan grupların güçlü bir 'ego' gösterisidir.

4. Sonuç

Araştırmanın sonuçları, bilimsel bir planlama olmaksızın ve sistemli bir politika ile yönlendirilmeksizin eko turizm faaliyetlerinin doğal alanlara etkisinin minimum düzeyde tutulmadığını göstermektedir. Ayrıca yerel halkın refah seviyesine katkı yapması beklenen turizmin kültürel nedenlerle bu katkıyı yeterince yapamadığı anlaşılmıştır. Eko turizmin bu alanda istenen hedefleri gerçekleştirmesi için öncelikle siyasal ekoloji bilimi ışığında ve sürdürülebilirlik prensipleri çerçevesinde bir eko turizm planlamasına ihtiyaç olduğu düşünülmektedir.

Kazdağlarında yapılan eko turizm hem turistlerin profili hem de bu faaliyeti yapanların tutumları nedeniyle daha çok 'ego' temelli bir faaliyet olarak görülmelidir. Burada verilen örnekler Kazdağları'ndaki eko turizmin yerel kültürlerle saygıyı temel bir yaklaşım olarak benimsemediğini göstermektedir. Bu tür yaklaşımlar belli bir kesimin 'ego' merkezli aktiviteleri için uygun bir mekan meydana getirmektedir. Bu durum eko turizmin temel felsefesine aykırıdır. Eko turizm işletmelerinin ve eko turistlerin yerel kültürlerle saygı göstermesi ve o kültürün yaşam alanını desteklemesini gerektirmektedir. Eko turizm yerel halkın isteklerine rağmen ve bu isteklere ters olarak, yerel özellikleri turizmin bir parçası yapmamalıdır. Mesela Kazdağı Milli Parkı'nda Sarıkız etkinlikleri süresince yerel halk, alana turistlerin gelmesini istememektedir. Ancak giderek daha fazla turist bu etkinlikleri görmek amacıyla etkinlik döneminde buraya gelmektedir ve bu eko turizmciler bunu teşvik etmektedir.

Türkiye'nin doğal ve kültürel kaynak değerlerinin bolluğu ilk bakışta eko turizmin rahatça ve kolaylıkla gelişebileceğini düşündürmektedir. Ancak Kazdağları örneği, bütün gerekliliklerin varlığına rağmen yapılan faaliyetin sistemli bir eko turizm olmayabileceğini göstermektedir. Turizme kaynak olacak doğal, tarihi, kültürel ve arkeolojik kaynak değerlerinin varlığı tek başına turizm potansiyelini ortaya koymaz. Bu kaynakların potansiyele dönüşmesi için ek bazı şartlara ihtiyaç vardır (Soykan, 2004). O nedenle eko turizmi Türkiye'nin her tarafına yaymak mümkün olmadığı gibi kanaatimizce buna gerek de yoktur. Deneyimler uzun süreli düşünüldüğünde eko turizmin de kitle turizmi gibi bazı olumsuz sonuçları olduğunu ve eko turizm, soft turizm, doğa temelli turizm yada kırsal turizm gibi

adına her ne denilirse denilsin uzun dönemli etkileri kitle turizminin etkilerinden çok farklı olmamaktadır. O nedenle bu bildiriler kitabındaki bazı bildirilerde ifade edildiği gibi Türkiye'nin her tarafını eko turizme açmak fikrine şüphe ile yaklaşmak gerekmektedir. Biz coğrafyacılar daha çok yerde eko turizm yapılmasını önermek yerine eko turizmin prensiplerinin ve planlamasının nasıl olması gerektiği üzerinde durmalıyız. Türkiye'de bir çok yerde yapıldığı şekli ile eko turizmi tüm ülke sathına yaymak zaten bir çok insan tahribatına açık doğal kaynakların korunmasına katkı yapacak gibi görünmemektedir.

Referanslar

- Akçay DKMPM, (2008) Akçay Doğa Koruma ve Milli Parklar Mühendisliği 2007, *Ziyaretçi Cetveli*, Edremit.
- Arı, Y., Soykan, A., (2004) Eco-tourism and Local Communities at Kazdağı National Park, Turkey *30th International Geographical Union Congress*, 16-20 August, Glasgow, England.
- Arı, Y., Soykan, A., (2005) 'Kazdağı Milli Parkı'nda Kültürel Ekoloji ve Doğa Koruma', *Türk Coğrafya Dergisi*, 44: 19-46.
- Dirmenci, T., v.d. (2007) *Kazdağı Milli Parkı Çiçekli Bitkileri*. Zeytinli Belediyesi, Balıkesir.
- Emekli, G., (2004) "Yeni Bin Yılda Sürdürülebilir Turizmin Kazdağı ve Yakın Çevresi İçin Önemi," *1. Balıkesir Ulusal Turizm Kongresi Bildiriler Kitabı*, sayfa 416-433, Balıkesir.
- Erdoğan, E., Uslu, A., (2003) "Kazdağı Milli Parkı'nın Eko-Turizm Açısından Değerlendirilmesi", *Kırsal Çevre Yıllığı*, sayfa 64-76.
- Fennell, D., (2003) *Ecotourism*. Second Edition. Routledge, London and New York.
- Honey, M., (2008) *Ecotourism and Sustainable Development: Who Own Paradise*, Second Edition, Island Pres.
- Maccannell, D., (2002) 'The ego Factor in Tourism', *Journal of Consumer Research*, 29 (1), pp. 146-151.
- Munt, I., (1994) 'Eco-tourism or ego-tourism?', *Race & Class*, 36 (1): 49-60.
- Nepal, K. S., (2000) 'Tourism in Protected Areas: The Nepalese Himalaya', *Annals of Tourism Research*, 27(3): 661-681.
- Ntvmsnbc, 2008, <http://www.ntvmsnbc.com/news/461195.asp>. 6.10.2008.
- Somuncu, M., (2004) 'Dağcılık ve Dağ Turizmindeki İkilem: Ekonomik Yarar ve Ekolojik Bedel', *Coğrafi Bilimler Dergisi*, 2 (1): 1-22.
- Soykan, F., (2004) *Bir Turizm Coğrafyası Araştırması: Kırsal Alanların Turizm Potansiyelinin Saptanması ve Şirince Köyü'ne Uygulanması*. İzmir. E.Ü. Edebiyat Fak. yay.:122.
- Stone, M. and G. Wall, (2004) 'Ecotourism and Community Development: Case Studies from Hainan, China', *Environmental Management*, 33 (1): 12-24.
- Wallace, G. N. & Pierce M. S., (1996) 'An Evaluation of Ecotourism in Amazonas, Brazil', *Annals of Tourism Research*, 23 (4): 843-873.
- Weaver, D. B., (2002) 'The Evolving Concept of Ecotourism and Its Potential Impacts', *International Journal of Sustainable Development*, 5 (3): 251 - 264.